

مرکز جهانی علوم اسلامی
جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

تأثیر اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه بر وهابیت

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته فقه و معارف اسلامی

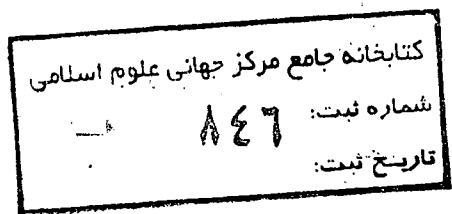
گرایش: کلام اسلامی

نگارش: محمد عیسی محمدی

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین احمد حیدر پور

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین علی اصغر رضوانی کاشانی

اردیبهشت ۱۳۸۶

- ❖ مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه، به عهده نویسنده می باشد.
- ❖ هر گونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع، بلا اشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بخش اول

فصل اول

کلیات

تقدیم

این اثر در سالی که مزین به اسم پیامبر اعظم (ص) نام‌گذاری شده، به پایان رسید. بنابراین آن را به پیامبر اعظم (ص) و اهل بیت طاهرینش (ع) مخصوصاً سرور آزادگان و سالار شهیدان حضرت ابا عبد الله الحسین و همراهان سبکبار و عاشقش و همچنین حضرت معصومه (س) که مقیم آستانه‌اش شده‌ایم، تقدیم می‌دارم؛ باشد که با ذکر نام پاکان هستی در این اثر برکات الهی بر ما نازل گردد و مایه هدایت ما بشود.

یا حسین از تو مدد می‌جویم:

نقش الا الله بر صحرا نوشت	سطر عنوان نجات ما نوشت
رمز قرآن از حسین آموختیم	ز آتش او شعله‌ها اندوختیم
تار ما از زخمه‌اش ارزان هنوز	تازه از تکبیر او ایمان هنوز
ای صبا ای پیک دور افتادگان	اشک ما بر خاک پاک او رسان

تقدیر و تشکر

بی‌شک تدوین این رساله مدیون زحمات عده‌ای از بزرگوارانی است که از ابتدای تحصیل و فراگیری دانش بالخصوص معارف بلند اهل بیت عصمت و طهارت (ع) حقیر را یاری نموده‌اند و با تشویقات فراوان‌شان کمک کردند تا در این مسیر گام بردارم. عزیزانی که حق زیادی بر عهده‌ام دارند که نه زبانم قدرت بیان و نه قلمم توان نوشتن خدمات‌شان را دارد.

با زبان و قلم نارسایم از همه به طور عام تشکر نموده و کمال تقدیر و سپاس‌گزاری را اظهار می‌دارم و به طور خاص، تقدیم و تشکر ویژه دارم از کسانی که زحمات‌شان در به ثمر رسیدن این اثر، محسوس بوده و با دلسوزی‌های آگاهانه‌شان این جانب را یاری نمودند. آنان که با علم، دانش و تجربیات‌شان نیروی خلاقیت، تفکر و تدبیر را در بنده ایجاد نموده‌اند. و اگر بخواهیم از آنها ذکری به عمل آید بی‌تردید نام‌های مبارک اساتید گرانقدر و معظم جناب حجت الاسلام و المسلمین آقای احمد حیدر پور به عنوان استاد راهنما و جناب حجت الاسلام و المسلمین آقای علی اصغر رضوانی، استاد مشاور می‌درخشد. نام دیگری که در این میان نور افشانی می‌کند، مرکز جهانی علوم اسلام است که مسئولیت خطیر نشر معارف اهل بیت (ع) و تربیت طلاب محترم غیر ایرانی را به عهده دارد (ریاست محترم مرکز جهانی علوم اسلامی حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای اعرافی، امور پایان‌نامه مرکز و همه همکاران و دست اندرکارانش) که در سال‌های اخیر اهتمام جدی را در امر تحقیق و پژوهش و نگارش و ایجاد روحیه خلاقیت و قلم‌فرسایی در میان طلاب غیر ایرانی داشته‌اند.

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، نامی که لازم است از آن یاد کرد و به جا است از مدیریت محترم مدرسه استاد عزیز و ارجمند جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای محامی و معاونین گرامیش، مدیریت محترم اداره سطح تکمیلی، امور پایان‌نامه، مدیر گروه فلسفه و کلام نهایت تقدیر و تشکر را داشته باشم. در یک کلام به همه عزیزان خسته نباشید گفته و برای همه آرزوی سعادت و موفقیت می‌نمایم.

چکیده

تحقیق حاضر مباحثی است با رویکرد کلامی در مورد تأثیر اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه بر وهابیت. این نوشتار به زندگی ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب پرداخته است. این دو شخص، دارای اندیشه‌های افراطی بودند که بارها با نقد و محکومیت علمای عامه روبرو شدند.

نوشتار حاضر سپس به بیان دیدگاه کلامی ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب در محور توحید و شرک بحث کرده است.

با تفسیر نادرستی که این دو عالم از توحید و شرک داشتند به تخطئه مسلمانان پرداختند، و بخش بزرگی از امت اسلامی را متهم به بدعت‌گرایی و شرک کردند. و با تفسیری که از شفاعت داشتند، آن را منحصر به خدا کردند که تنها از خدا بخواهیم تا انبیا، صالحان، شهدا و .. را شفیع ما قرار دهد و نباید از خود شفیعان خواسته شود. با این تفسیر به اعتقادات مسلمانان دیگر حمله کردند. همچنین با برداشت سطحی که از توسل دارند و آن را منحصر به خدا، انبیا و اولیا و ... در حال حیات دنیوی کردند، بنابراین بعد از رحلت پیامبر(ص) توسل به آن حضرت و به مقام و منزلت او را جایز ندانستند و توسل به پیامبران را بعد از وفات، مصداق شرک پنداشتند. ابن تیمیه و به دنبال او محمد بن عبد الوهاب با برداشتی که از متون دینی داشتند فتوا به تحریم زیارت مشاهده؛ مانند قبر مطهر پیامبر و اهل بیت، دادند. از این رو دستور به تخریب قبور انبیا و اولیا دادند و ساختن گنبد و ... را حرام و نماز در کنار قبور را باطل شمردند. و تنها سفر به قصد مسجد الحرام، مسجد الاقصی و مسجد النبی را جایز دانسته، اما سفر به قصد زیارت حرم پیامبر و اهل بیت، را بدعت و حرام دانسته و رفتن به قبرستان را فقط برای دعا کردن بر اموات و عبرت گرفتن مجاز دانستند. وهابیت در مورد نذر و قسم نیز تحت تأثیر اندیشه‌های ابن تیمیه قرار گرفته‌اند و چون او نذر برای انبیا و اولیا و ... را جایز نمی‌دانند، و قسم خوردن به غیر خدا را حرام می‌دانند. رساله حاضر این بحث را در دو بخش به چالش کشانده است.

۱. بخش اول شامل دو فصل می‌باشد:

فصل اول: کلیات بحث (مقدمه، سابقه تحقیق، هدف تحقیق، روش تحقیق، سوال‌ها و فرضیه‌های

تحقیق):

فصل دوم: زندگی نامه ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب.

۲. بخش دوم شامل سه فصل است:

فصل اول: توحید و شرک؛

فصل دوم: شفاعت و توسل؛

فصل سوم: زیارت قبور، نذر و قسم.

فهرست مطالب

۱ مقدمه

بخش اول / فصل اول: کلیات

۳ تعریف مسئله

۳ سوال اصلی

۳ سوال‌های فرعی

۳ سابقه تحقیق

۴ ضرورت بحث

۴ روش تحقیق

۵ موانع تحقیق

۵ فرضیه‌های تحقیق

بخش اول / فصل دوم: زندگی‌نامه ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب

۷ الف) زندگی‌نامه ابن تیمیه

۷ ابن تیمیه از منظر موافقان

۷ ولادت

۸ ذکاوت ابن تیمیه

۸ تدریس

۱۰ فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی

۱۳ فتوای ابن تیمیه بر افطار روزه و شکستن سنگ متبرک

۱۴ محاکمه ابن تیمیه به خاطر عقایدش

۱۶ واقعه عساف نصرانی

۱۶ اثبات ادعای دروغین یهودیان

۱۷ مخالفت ابن تیمیه با فقرای احمدیه

۱۷ ابن تیمیه از نظر دیگران

۱۸ مخالفان ابن تیمیه
۱۹ موافقان ابن تیمیه
۱۹ اساتید ابن تیمیه
۱۹ تألیفات ابن تیمیه
۲۰ تألیف رساله العقیده الحمودیه الکبری
۲۱ وفات ابن تیمیه
۲۲ (ب) زندگی نامه محمد بن عبد الوهاب
۲۲ ولادت محمد بن عبد الوهاب
۲۲ ذکاوت محمد بن عبد الوهاب در کودکی
۲۳ تحصیلات محمد بن عبد الوهاب
۲۳ سفرهای محمد بن عبد الوهاب
۲۶ فرقه‌های اسلامی در زمان محمد بن عبد الوهاب
۲۷ مبارزه و دعوت رسمی محمد بن عبد الوهاب
۲۸ مخالفت علما با محمد بن عبد الوهاب و اخراج وی از شهر عینیه
۲۹ آغاز ارتباط محمد بن عبد الوهاب با محمد بن سعود
۳۱ شهر درعیه و اصلاحات محمد بن عبد الوهاب
۳۲ اعلام جهاد محمد بن عبد الوهاب بر ضد مخالفان خود
۳۲ ۱. مرحله اول
۳۲ ۲. مرحله دوم
۳۳ ۳. مرحله سوم
 اعتزال محمد بن عبد الوهاب از امور سیاست و پرداختن به امور اخروی و
۳۴ تدریس
۳۴ فرزندان محمد بن عبد الوهاب
۳۴ اساتید محمد بن عبد الوهاب
۳۵ شاگردان محمد بن عبد الوهاب

تألیفات محمد بن عبد الوهاب ۳۵

کتاهایی که بر رد محمد بن عبد الوهاب نوشته شده است ۳۵

وفات محمد بن عبد الوهاب ۳۶

بخش دوم / فصل اول: توحید و شرک

الف) توحید ۳۸

مقدمه ۳۸

توحید از دیدگاه ابن تیمیه ۳۹

اقسام توحید از دیدگاه ابن تیمیه ۳۹

الف) توحید ربوبی و دلایل آن ۳۹

ب) توحید در الوهیت و دلایل آن ۴۰

تعریف توحید در الوهیت ۴۰

دلایل ابن تیمیه بر توحید در الوهیت ۴۱

تعریف عبادت و موارد آن از دیدگاه ابن تیمیه ۴۱

خلاصه دلایل ابن تیمیه بر اختصاص عبادت برای خدا ۴۲

موارد عبادت ۴۳

ج) توحید در ذات، اسما و صفات خداوند و دلایل آن ۴۶

تعریف توحید در ذات، اسما و صفات خداوند ۴۶

دلایل توحید در ذات، اسما و صفات ۴۶

توحید از دیدگاه وهابیت ۴۸

اقسام توحید از دیدگاه وهابیت ۴۹

الف) توحید در ربوبیت ۴۹

اقسام ربوبیت از دیدگاه وهابیت ۴۹

ب) توحید در الوهیت ۵۱

تعریف توحید در الوهیت ۵۱

تعریف عبادت و دلایل آن از دیدگاه وهابیت ۵۱

۵۱ موارد عبادت از دیدگاه وهابیت
۵۱ (ج) توحید در اسما و صفات خداوند
۵۲ اقوال و نظرات مختلف درباره اسما و صفات خداوند از دیدگاه وهابیت
۵۲ توحید هدف اساسی بعثت انبیا (دیدگاه وهابیت)
۵۴ (ب) شرک
۵۴ شرک از نظر ابن تیمیه
۵۴ اقسام شرک از دیدگاه ابن تیمیه
۵۴ (الف) شرک اکبر
۵۵ دلایل ابن تیمیه بر نهی از شرک اکبر
۵۵ اقسام شرک اکبر از نظر ابن تیمیه
۵۷ (ب) شرک اصغر و دلایل آن از دیدگاه ابن تیمیه
۵۸ تفاوت شرک اکبر با اصغر
۵۹ آثار شرک از دیدگاه ابن تیمیه
۶۰ عبادت‌کنندگان غیر خدا از نظر ابن تیمیه
۶۱ انواع مشرکان از نظر ابن تیمیه
۶۲ اوصاف مشرکان
۶۴ نظر ابن تیمیه و سلفیون (وهابیت) درباره مسلمان‌ها
۶۵ شرک از دیدگاه وهابیت
۶۵ تعریف شرک
۶۵ اقسام شرک از دیدگاه وهابیت

بخش دوم / فصل دوم: شفاعت و توسل

۶۷ (الف) شفاعت
۶۷ مقدمه
۶۷ نظر ابن تیمیه در باب شفاعت

- ۷۰ دلایل ابن تیمیه
- ۷۰ آیات
- ۷۰ روایات
- ۷۱ آیات نافی شفاعت از دیدگاه ابن تیمیه (شفاعت کفار و بت پرستان)
- ۷۲ محل نزاع وهابیان با دیگر فرق اسلامی
- ۷۳ اقوال مختلف درباره شفاعت از دیدگاه وهابیان
- ۷۳ تعریف شفاعت (دیدگاه وهابیان)
- ۷۴ نظر محمد بن عبد الوهاب درباره شفاعت
- ۷۵ ادله شفاعت از دیدگاه وهابیت
- ۷۵ الف) آیات
- ۷۶ ب) ادله روایی شفاعت از دیدگاه وهابیت
- ۸۰ ادله نفی شفاعت اولیای خداوند از دیدگاه وهابیان
- ۸۰ انواع شفاعت از دیدگاه وهابیان
- ۸۰ الف) شفاعت مثبت
- ۸۱ شرایط شفاعت مثبت از نظر وهابیت
- ۸۱ انواع شفاعت مثبت (از نگاه وهابیت)
- ۸۲ ب) شفاعت باطل (منفی)
- ۸۳ انواع شفاعت منفی
- ۸۴ شفیعان از دیدگاه وهابیت
- ۸۵ پیامبر چه کسانی را شفاعت می‌کند؟
- ۸۵ دلایل شفاعت پیامبر از دیدگاه وهابیت
- ۸۶ دیدگاه اهل سنت درباره شفاعت
- ۸۸ ب) توسل
- ۸۸ مقدمه
- ۸۸ نظر ابن تیمیه درباره توسل

۸۸ دلایل توسل از نظر ابن تیمیه
۸۸ الف) آیات
۸۹ ب) روایات
۹۰ اقسام توسل از دیدگاه ابن تیمیه
۹۰ اقسام توسل جایز
۹۰ ۱. توسل به خداوند
۹۱ ۲. توسل به اسما، صفات و افعال خداوند
۹۲ ۳. توسل به خداوند هنگام اضطرار و حاجت داعی
۹۳ ۴. توسل به عمل صالح
۹۵ ۵. توسل به نماز
۹۵ ۶. توسل به روزه
۹۵ ۷. توسل به صدقه
۹۵ ۸. توسل به حج، جهاد و تلاوت قرآن
۹۵ ۹. توسل به صلوات پیامبر(ص)
۹۵ ۱۰. توسل به استغفار
۹۶ ۱۱. توسل به دعا
۹۶ ۱۲. توسل به دعای مومنین
۹۶ اقسام توسل باطل (غیر جایز)
۹۷ الف) توسل باطل از طرف شرع
۹۷ ب) توسل به چیزی که شرع درباره آن سکوت نموده است
۹۷ موارد توسل باطل (غیر مجاز)
۹۸ نظر ابن تیمیه درباره توسل به نبی اکرم(ص)
۹۹ نظر ابن الجوزیه درباره توسل به پیامبر اسلام(ص)
۱۰۰ توسل و وسیله در لغت از دیدگاه وهابیت (معنای توسل و وسیله)
۱۰۰ معنی توسل در شرع

۱۰۰ اقسام توسل از دیدگاه وهابیت

۱۰۰ اقسام توسل به نبی گرامی اسلام (ص) (دیدگاه وهابیان)

۱۰۱ دیدگاه اهل سنت درباره توسل

بخش دوم / فصل سوم: زیارت قبور، نذر و قسم

۱۰۴ الف) زیارت قبور

۱۰۴ مقدمه

۱۰۴ زیارت از منظر ابن تیمیه

۱۰۴ اقسام زیارت از دیدگاه ابن تیمیه

۱۰۴ ۱. زیارت مشروع

۱۰۵ ۲. زیارت غیر مشروع (بدعی)

۱۰۵ ابن تیمیه و زیارت پیامبر اسلام (ص)

۱۰۶ فرق زیارت شرعی و غیر شرعی

۱۰۷ ابن تیمیه و احادیث زیارت قبر پیامبر (ص)

۱۰۸ سفر برای زیارت قبور (دیدگاه وهابیت)

۱۰۹ دیدگاه شیخ بن باز (مفتی وهابیان) درباره زیارت

۱۱۰ زیارت زنان از دیدگاه وهابیت

۱۱۰ اهل سنت و زیارت قبور اموات

۱۱۰ دلایل اهل سنت

۱۱۳ اهل سنت و زیارت قبر پیامبر اسلام و مسجد آن حضرت

۱۱۳ آداب زیارت از دیدگاه اهل سنت

۱۱۴ اقوال علمای اهل سنت درباره زیارت زنان

۱۱۵ گنبد و بارگاه بر روی قبرها

۱۱۶ ابن تیمیه و مسئله گنبد بر قبور انبیاء، اولیا و صلحا

۱۱۷ حکم تحریم ساختن گنبد و بارگاه بر قبور از دیدگاه ابن تیمیه

۱۱۷ ابن تیمیه و مسئله نماز خواندن در کنار قبور

- ۱۲۰ ساختن گنبد و مسجد بر قبور انبیا، اولیا صلحا از دیدگاه وهابیت
 ۱۲۱ دلایل وهابیان بر منع ساختن مسجد بر قبور انبیا، اولیا و صلحا
 ۱۲۳ استفتاء سلیمان (یکی از علمای وهابی) از علمای مدینه منوره
 ۱۲۴ دیدگاه وهابیت درباره نماز خواندن کنار قبور
 ۱۲۵ آیا حکم همه مساجد که بر قبور ساخته شده یکی است یا فرق می‌کند؟
 ۱۲۵ دلایل این استثنا
 ۱۲۶ اقوال علمای اهل سنت درباره ساختن مسجد بر قبور
 ۱۲۹ (ب) نذر
 ۱۲۹ دلایل نذر
 ۱۲۹ الف) آیات
 ۱۳۰ ب) روایات
 ۱۳۱ ابن تیمیه و نذر برای غیر خدا
 ۱۳۲ نذر برای قبور
 ۱۳۲ نذر از دیدگاه وهابیت
 ۱۳۳ دلایل وهابیان
 ۱۳۳ الف) دلیل قرآنی
 ۱۳۳ ب) دلیل روایی
 ۱۳۴ نظر علمای وهابیت
 ۱۳۵ شرایط نذر از دیدگاه وهابیت
 ۱۳۶ نظر اهل سنت
 ۱۳۷ (ج) قسم
 ۱۳۷ تعریق قسم
 ۱۳۷ دلایل قسم
 ۱۳۷ الف) آیات

۱۳۹	ب) روایات
۱۴۰	نظر ابن تیمیه
۱۴۱	دیدگاه وهابیت
۱۴۱	دلایل وهابیت بر نهی از قسم خوردن به غیر خداوند
۱۴۳	اقوال مذاهب چهارگانه
۱۴۴	خلاصه
۱۴۷	پیشنهادات
۱۴۸	فهرست مطالب

مقدمه

دین امر صامتی است که خود سخن نمی‌گوید، بلکه او را باید به سخن درآورد؛ چنانچه امیر مومنان می‌فرمایند: **ذلك القرآن فاستنطقوه و لن ينطق ...**^۱ آن کتاب آسمانی را باید به سخن درآورد و خود هرگز سخن نمی‌گوید. از این رو هنگامی که بشر برای تأمین نیازهای فکری و اعتقادی خویش به سوی متون دینی می‌رود تا آن را به نطق و سخن درآورند، سیر کنونی نشانگر آن است که افراد با پیش‌فرض‌ها و باورهای قبلی خود آن متون مقدس را تفسیر می‌کنند.

بنابراین برخی از دانشمندان و عالمان جهان اسلام گرفتار چنین خطایی شده‌اند، و متأسفانه کتاب و سنت را با رویکرد و باورهای خویش به سخن درآورند و آنها را به نحوی تفسیر کردند که با برداشت‌های سطحی‌شان در تضاد قرار نگیرد و به جهت تثبیت و تقویت آرای خود، تنها به ظواهر بسنده کرده و از تحقیق عمیق، گسترده و بدون تعصب در محور کتاب، سنت و سیره متشرعه خودداری کرده‌اند. ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب را می‌توان از این نوع افراد شمرد که این دو عالم حنبلی مذهب، تنها به ظواهر متون دینی اکتفا نموده‌اند. طبیعی است که اکتفا به این مقدار موجب انحراف افکار و برداشت‌های تند و افراطی می‌گردد. و به دنبال خود اختلاف مذهبی را در پی دارد. از این جهت بر آن شدیم که در رساله حاضر با عنوان «تأثیر اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه بر وهابیت» در دو بخش و در قالب پنج فصل این موضوع را مورد بررسی قرار بدهیم.

تعریف مسئله

ابن تیمیه یکی از علمای حنبلی مذهب بود که بر ظاهر آیات و روایات توجه داشت از این جهت معتقد به گسترش معنای توحید و شرک بود. در زمان حیاتش افکار و دیدگاه‌های وی مورد توجه قرار نگرفت، بلکه به قیمت جانش تمام شد. اما با ظهور فرقه نوپای وهابیت افکار و نظرات او جان تازه به خود گرفت. در نتیجه افکار ابن تیمیه در به وجود آمدن وهابیت تأثیر عمیق گذاشت.

در واقع افکار کلامی وهابیت نمونه توسعه یافته نظرات و دیدگاه‌های ابن تیمیه می‌باشد.

سوال اصلی

اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه چه تأثیری در شکل‌گیری فرقه وهابیت داشته است؟

سوال‌های فرعی

۱. شخصیت علمی، سیاسی و اعتقادی ابن تیمیه چگونه بوده است؟
۲. شخصیت علمی، سیاسی و اعتقادی محمد بن عبد الوهاب چگونه بود؟
۳. دیدگاه‌های کلامی ابن تیمیه کدام‌اند؟
۴. دیدگاه‌های کلامی وهابیت کدام‌اند؟

سابقه تحقیق

ابن تیمیه یکی از شخصیت‌های علمی، سیاسی، جهادی و جنجال برانگیز جهان اسلام می‌باشد. که در زمان حیاتش فعالیت‌های وسیعی داشته است.

اگرچه اندیشه‌های وی در زمان حیاتش گسترش و توسعه نیافت و به قیمت جان او تمام شد، و علما و دانشمندان معاصر با او به مقابله برخاسته و در آرا و افکار او خدشه وارد نمودند. و اعلام کردند که نظرات ایشان مخالف شرع و سنت رسول خدا می‌باشد. و کتاب‌های زیادی بر رد او نوشته شد. از جمله برادرش کتاب *الصواعق الهیه فی الرد علی الوهابیه* را بر رد او نوشت. بارها ابن تیمیه به خاطر شکایت مردم به زندان افتاد و سرانجام در همان زندان جان سپرد؛ اما با شکل‌گیری فرقه وهابیت بر اساس افکار ابن تیمیه این طرز تفکر جان تازه گرفت و تأثیر عمیق بر پیکره جهان اسلام گذاشت. و بین فرقه‌های مختلف اسلامی

اختلاف به وجود آمد. اگرچه درباره عقاید ابن تیمیه و وهابیت کتاب‌هایی نظیر کشف الارتیاب فی اتباع محمد بن عبد الوهاب تألیف سید محسن امین، وهابیت، مبانی فکری و کارنامه عملی، آیین وهابیت از محقق بزرگ و توانا حضرت آیت الله جعفر سبحانی و همچنین سلفی‌گری (وهابیت) و پاسخ به شبهات از استاد محترم آقای علی اصغر رضوانی به رشته تحریر درآمده است.

ضرورت بحث

بسیاری از نزاع‌هایی که بین مذاهب مختلف اسلامی وجود دارد، به دلیل عدم شناخت پیروان هر مذهب از اعتقادات مذهب و فرقه دیگر است.

این امر باعث می‌شود که قضاوت‌ها و اظهار نظرها در مورد آن مذهب ناسنجیده و غیر واقع‌بینانه باشد. بنابراین برای شناخت درست یک فرقه و مذهب و حتی ارزیابی و نقد آن مطالعه عمیق و بدون تعصب انجام شود و منابع معتبر آن فرقه مورد مطالعه قرار بگیرد تا آرای پیروان آن فرقه به دست آید. یکی از این فرقه‌های اسلامی، فرقه وهابیت است که پایه‌ریزی آن را ابن تیمیه نموده و محمد بن عبد الوهاب آن را تأسیس کرد. این فرقه با فرقه‌های دیگر اسلامی در اعتقادات کلامی اختلاف دارند. از این‌رو ضروری است که درباره اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه و تأثیرات آن بر وهابیت تحقیق و بررسی صورت پذیرد.

در ضمن درباره این موضوع (تأثیر اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه بر وهابیت) به صورت مقایسه بین آرا و دیدگاه‌های ابن تیمیه و وهابیت در زبان فارسی و عربی تحقیقات جامعی به نظر نگارنده، انجام شده است. از این‌رو نویسنده این رساله بر آن شد که تأثیرات اندیشه‌های کلامی ابن تیمیه بر وهابیت را مورد بررسی و تحقیق قرار دهد.

روش تحقیق

روش تحقیق در اثر حاضر، کتابخانه‌ای می‌باشد. با بررسی توضیفی و مراجعه مستقیم به آثار ابن تیمیه و منابع اعتقادی وهابیت، انجام گرفته است.

موانع تحقیق

البته قابل ذکر است که در تدوین این رساله با موانع زیادی از جمله نبود کتابخانه تخصصی در این زمینه و نیز عدم وجود منابع دسته اول و کتاب‌هایی که درباره افکار ابن تیمیه و وهابیت نوشته شده، و دسترسی نداشتن به کتاب‌های بعضی از کتابخانه‌ها را می‌توان نام برد.

فرضیه‌های تحقیق

۱. تفاوت دیدگاه ابن تیمیه با سایر متکلمین در تعریف توحید در عبادت و شرک می‌باشد. وی تعریف توحید و شرک را گسترش داده و باعث خلط مباحث فقهی با کلامی شده است.
۲. تأکید افراطی به ظواهر نصوص از ابن تیمیه باعث خطای وی در اعتقادات و به تبع او وهابیت، شده است.
۳. تفکرات محمد بن عبد الوهاب را می‌توان تقریر جدیدی از تفکرات ابن تیمیه دانست، بنابراین وی تأثیر فراوان در اعتقادات وهابیت داشته که باعث تکفیر و قتل مسلمانان از سوی آنها شده است.